

شعر عاشورایی

مرتضی امیری اسفندقه

دل نیست این که دارم گنجینه غم توست
بیگانه باد با غیر این دل که محرم توست
ورد ز بانم امسال ذکر مصیبت بود
امسال عالم من در فکر عالم توست
تصویر کربلایت جاری است در سر شکم
تا زنده ام نگاهم کانون ماتم توست
خون تو تا قیامت می جوشد از دل خاک
سر سبز خاک این دشت از خون خرم توست
سرشار کرد خونت امسال تشنگی را
این کربلای تفته سیراب از دم توست
یار ب! سر حسین است بر روی نیزه آیا؟
یاسر آفرینش با اسم اعظم توست؟
بگذار تا بگردم دور تو کعبه من!
ذی الحجّه من امسال ماه محرم توست

هادی جانفدا

داغ تو در سراچهٔ قلم چه می کند؟
در این فضای کم غم عالم چه می کند؟
دل موکی است وقف پذیرایی از غمت
در موکم امیر دو عالم چه می کند؟
چشمی که از شنیدن نام تو اشک ریخت
در روضه ها و مجلس ماتم چه می کند؟
اشکی که آتش دل مارافروشانند
پیداست با لہب جهنم چه می کند!
آن کس که صبح و شام برای تو خون گریست
با رویت هلال محرم چه می کند؟
زهر اتمام مدت حمل تو گریه کرد
شادی چنین ظهور کند غم چه می کند؟
زینب رشیده بود و کنار غمت خمید
پس مادر تو با کمر خم چه می کند؟
احد که تاب دیدن بغض تو را نداشت
با دیدن مصیبت اعظم چه می کند؟
نوح و خلیل و موسی و عیسی چه کرده اند؟
یار ب بین بمبصر خاتم چه می کند؟
در قتلگاه تو دل در ندگان شکست
تنهایی تو با دل آدم چه می کند؟...
چشمانم از خجالت لب هایت آب شد
در دشت خشک، قطرهٔ شبنم چه می کند؟
بیش از هزار و نهصد و پنجاه و چند گل!
بالا لعل را زخم تو مرهم چه می کند؟

حسین دارند

هر سال، ماجرای تو سوگواری ات
عهدی است با خدای تو و خون جاری ات
هر سال، نه!... که روز به روز از زبان عشق
گل می کند حدیث تو و سر به داری ات
در ما، یزید کشته نمی شد، اگر نبود
این راه را بلاغت آیینه داری ات...
خم شد هزار مرتبه هفتادپشت صبر
آن روز، پیش صبر تو و پایداری ات!
می سوخت، می گداخت، در آن وسعت کبود
بر کوه می رسید، اگر زخم کار ی ات
پرپر شدند روی زمین، پیش چشم تو
آلایه های رنگ به رنگ بهاری ات!...
اینک، زمین به عشق تو همواره می تپد
این است، رمز خون تو و ماندگاری ات
یعنی که سر بلند، هنوز ایستاده ایم
در انتظار منتقم خون جاری ات...

غلط نویسیم

سیف/صیف

سیف به معنی شمشیر است.
صیف به معنای تابستان است.

سری

این واژه فرانسوی است و در معنی "سلسله، رشته، دسته و گروه" به کار می رود و استعمال آن در معنی "دفعه و بار" جایز نیست:
نمونه غیر معیار: یک سری با هم شمال رفتیم، خیلی خوش گذشت.
نمونه معیار: یک بار با هم شمال رفتیم، خیلی خوش گذشت.

سقف

به کاربردن این واژه در معنی "بالا ترین حد و اندازه" بر اثر گرتة برداری از زبان انگلیسی و فرانسوی است. در زبان معیار بهتر است به جای آن در ترکیب هایی نظیر سقف قیمت، سقف حقوق و... از واژه های مناسب دیگر مثل: حداکثر قیمت، حداکثر حقوق و... استفاده کنیم.

سوغات/سوقات

سوغات یا سوغات کلمه ترکی و به معنی "امغان، ره آورد" است. هر دو شکل آن به کار رفته است، اما در فارسی بهتر است آن را به صورت "سوغات" بنویسیم. بر گرفته از کتاب «فرهنگ سخن» تألیف استاد حسن انوری

شکوه «ادبیات آیینی» در قلمروی فرهنگی ایران

به مناسبت اول محرم وروز «شعر و ادبیات آیینی» با احمد شهریار، ادیب، شاعر و پژوهشگر پاکستانی درباره پیشینه و گسترش این شاخه از ادبیات در شبه قاره هند گفت وگو کرده ایم

محمد بهبودی نیا
culture@khorasannews.com

شعر و ادبیات آیینی از گذشته های دور تا امروز، در نگاه بسیاری از شاعران مسلمان از جایگاه ویژه ای بر خور دار بوده است. این شاخه از شعر را می توان جزو پر کار بدترین شاخه هایی دانست که شاعران فراوانی در کشورهای مسلمان در آن طبع آزمایی کرده اند. میزان اهمیت این شعر در ایران به حدی است که آغازین روز ماه محرم، روز «شعر و ادبیات آیینی» نام گرفته است. اما باید به این نکته توجه داشت که مهر اهل بیت (ع) هیچ مرز، زبان، مذهب و دینی نمی شناسد و در تاریخ اسلام با شاعران زیادی روبه روستیم که تمام عمر خود را در راه سرودن شعرهایی برای اهل بیت (ع) صرف کرده اند. شاعران کشور های ایران، پاکستان، هندوستان، افغانستان و تاجیکستان نیز از این جمله اند. برای آشنایی با تاریخچه شعر آیینی در این کشور ها در قالب سلسله مصاحبه هایی به سراغ شاعران آیینی این کشور ها رفته ایم و در اولین مصاحبه، با احمد شهریار، ادیب، شاعر و پژوهشگر پاکستانی درباره وضعیت شعر آیینی پاکستان گفت وگو کرده ایم.

لطفاً درباره پیشینه شعر آیینی در پاکستان توضیح دهید.

قدمت شعر آیینی در پاکستان به اندازہ شعر «اردو» است. شعر آیینی به زبان اردو همواره در پاکستان، دوشادوش شعر اردو رشد و پرورش یافته است. در تاریخ سرائیش شعر آیینی، ما با شاعرانی در پاکستان مواجه می شویم که تمام عمر شان فقط شعر آیینی سروده اند که از آن جمله می توان به «میر انیس»، «میرزا دبیر»، «جوش ملیح آبادی» و... اشاره کرد. در میان این شاعران، «میر انیس» به خدای سخن پاکستان معروف است. این شاعر از زمان حیات خودش (۱۸۰۰ میلادی) تا امروز یکی از بزرگ ترین سخن سرایان زبان اردو به شمار می آید. بنا بر روایتی وقتی میر انیس، در آن زمان ها

مرثیه می خواند حدود ۵ هزار نفر برای شنیدن شعر های او گرد هم جمع می شدند. شعر هایی که میر انیس برای ائمه (ع) سروده است به سبک شعری «مربع ترکیب» یا همان «ترکیب بند» است که محتشم کاشانی در ایران نیز به همین سبک، شعر «باز این چه شورش است که در خلق عالم است» را سروده است. در پاکستان زبان اردو در شعر آیینی بسیار جلوتر از زبان فارسی است. میر انیس بیش از ۲۰۰ مرثیه سروده است که در هر مرثیه شاهد بیش از ۵۰ بند هستیم.

وضعیت شعر آیینی امروز پاکستان چگونه است؟

ما هیچ دوره ای را در پاکستان نمی بینیم که خالی از شعر آیینی باشد. امروزه شعر آیینی و به ویژه شعر عاشورایی، جایگاه خودش را در زبان و شعر اردو تثبیت کرده به طوری که رواج این شعر تا حدی است که شاعران غیر شیعه در استعارات خود شان از شعر های عاشورایی و تشبیهات شعر آیینی استفاده می کنند. شعر آیینی در زبان فارسی به گونه های موضوعی مختلف تقسیم می شود که شامل شعر توحیدی، شعر علوی، شعر رضوی، شعر مهدوی، شعر فاطمی و... است؛ اما در پاکستان و در زبان اردو، شعر آیینی قالب های گسترده تری دارد و علاوه بر تنوع در موضوع، تنوع در قالب ها را نیز شاهدیم که این قالب ها شامل منقبت (مدح ائمه)، شعر سلام (مرثیه ائمه)، مرثیه مرکب ترکیب و نعت (مدح پیامبر اکرم)، منقبت و سوز (برای ائمه اطهار) حمد (سپاس گزاری از خداوند) و نوحه (درباره وقایع کربلا) است.

شاعران پاکستان، بیشترین شعرهای آیینی خود را در وصف کدام امامان، علیهم السلام سروده اند؟

در پاکستان هم مانند ایران، بیشترین شعرها برای امام حسین (ع) سروده شده است. در طول محرم و صفر شعر های زیادی برای این

امام بزرگوار سروده و خوانده می شود. علاوه بر این، مناسبت های ولادت و رحلت پیامبر اکرم (ص)، سیزده رجب و عید غدیر پس از شعر هایی که برای امام حسین (ع) سروده می شود، جزو پر تعداد ترین شعر های آیینی پاکستان است. متأسفانه در پاکستان نیز مانند ایران و بسیاری از کشورهای اسلامی تعداد زیادی از ائمه اطهار (ع) غریب هستند و برای آن ها کمتر شعر سروده شده است. این موضوعی است که باید توسط ادیبان مسلمان با جدیت، آسیب شناسی شود تا در آینده، گستره شعر آیینی پهنوار تر شود و ما برای همه ائمه اطهار (ع) شعر های بسیاری داشته باشیم.

لطفاً چند تن از سرامدان شعر آیینی پاکستان را نام ببرید و درباره ویژگی آثار آن ها توضیح دهید.

میر انیس و میرزا دبیر، جزو اولین آیینی سرایان پاکستان به شمار می آیند. در سبک غزل آیینی نیز «میرزا اسدا... خان غالب» و «میر تقی میر» شعر های زیادی برای ائمه (ع) دارند اما میر انیس و میرزا دبیر را از این جهت باید سرآمدان شعر آیینی پاکستان بنامیم که این دو شاعر در تمام طول عمر خود فقط شعر آیینی سروده اند و تعداد زیادی از شعر های آیینی پاکستان به آن ها تعلق دارد. میر انیس و میرزا دبیر در شعر هایشان ابتدا یک تغزل می آورند، در ادامه از شجاعت های امامان (ع) می گویند و در انتها این شعر ها را با دعا به پایان می رسانند. شعر های این دو شاعر بزرگ پاکستانی همواره مسیری منظم را دنبال می کند. در میان شاعران آیینی پاکستان «جوش ملیح آبادی» نیز شعر های متفاوتی در حوزه آیینی سروده است. این شاعر نامدار پاکستانی در شعر هایش واقع کربلا را از دیدگاه سیاسی و انقلابی بررسی کرده است. او همواره این واقعه را انقلابی بزرگ در جهان اسلام معرفی می کند و شعر هایش مرثیه هایی در قالب «مسدس» است. هم اکنون نیز ما شاعران

راهکار های ترویج و تقویت شعر آیینی در کشور های مسلمان چیست؟

امروزه در پاکستان، شعر های آیینی به زبان اردو نوشته می شود و بنده ندیده ام که به زبان فارسی شعر آیینی سروده شده باشد ولی این موضوع از پرداختن به اصل ماجرا که تقویت شعر آیینی است، کم نمی کند زیرا ما برای تقویت شعر آیینی باید فارغ از مرز ها، زبان و مذهب عمل کنیم. ما برای تقویت و ترویج بیشتر شعر آیینی میان شاعران کشورهای مسلمان فارغ از زبانی که به آن تکلم می کنند باید از ظرفیت های دنیای مدرن از جمله فضای مجازی بهره ببریم تا ارتباط شاعران این کشور ها با یکدیگر بیشتر شود. آشنایی با فضای شعر ایران برای شاعران کشورهای مسلمان، بسیار تأثیر گذار است و با این ارتباط می توانند از فضا و سبک شعری قوی شاعران ایران استفاده و شعر های خوبی تولید کنند.

وسخن پایانی

از روزنامه خراسان که همواره به موضوعات مختلف ادبی از جمله شعر آیینی توجه ویژه ای دارد، تشکر می کنم. ما باید به این نکته توجه کنیم که پرداختن به ادبیات، در روزگار ما از اهمیت ویژه ای بر خور دار است زیرا ادبیات و دین، دو عنصر مهم و به عنوان حلقه اتصال کشور های مسلمان به شمار می روند. در این میان، پرداختن به شعر آیینی که در آن ادبیات و دین درهم آمیخته، از اهمیت ویژه تری بر خور دار است. همه ما باید به این نکته توجه کنیم که شعر آیینی، فقط متعلق به شیعه نیست و همه مسلمانان برای ائمه (ع) احترام قائل هستند. شاعران زیادی با مذهب و ادیان مختلفی برای بزرگان دین اسلام قلم برداشته و شعر سروده اند پس همه باهم باید با برنامه ریزی های منسجم به پیش برویم تا شعر های بیشتر و بهتری در این حوزه تولید شود.

بروسان نیز بر شعر او تأثیر فراوانی داشته، نگ های مشترک در اندوه و لحن مشترک سخن گفتن این سه شاعر در بسیاری از سطر های موجود در شعر های این کتاب، گواه این ادعاست.

پرفورمنس درونی و بیرونی در شعر

بهرامی در ادامه نقد و بررسی خود از مجموعه شعر «سارا» افزود: مادر شعر با دونه پرفورمنس روبه روستیم اولی پرفورمنس بیرونی که همان خوانش شعر است و دومی پرفورمنس درونی که شاعر در آن به محتوا، زیبایی شناسی و استفاده از صناعات ادبی در شعر می پردازد. شاعر این مجموعه شعر به خوبی از عهده هر دو برآمده است.

فضاهایی متفاوت اما باور پذیر

کاظم واعظزاده سومین منتقد حاضر در این مراسم نیز با اشاره به نگاه پییرایه یاورى به مسائل پیرامونش گفت: حس آمیزی در شعر یاورى بیشترین ارتباط را با مخاطب برقرار می کند. این شاعر با شعر هایش، هر بار مخاطب را در فضایی متفاوت اما باور پذیر قرار می دهد. زبان شعر او که بر خاسته از زبان شعر مردم محل زندگی اش (مشهد) است به صورت نامحسوسی در شعرش حضور دارد و فضایی صمیمی و متفاوت را خلق می کند.

به «سارا» اعتماد کنید

امید بیگدلی از دیگر منتقدان این جلسه نقد کتاب نیز ضمن قابل اعتماد دانستن این مجموعه شعر اظهار کرد: رضا یاورى شاعری روایی نویسنده بوده و در کتاب سارا به خوبی از عهده پیاده سازی روایت ها برآمده است. او از آن دست شاعرانی است که با خیال راحت می توان گفت که او دستگاه کپی و شابلون شاعر دیگری نیست و به همین دلیل است که می گویم می توان به شعر او اعتماد و آن را به بقیه مخاطبان شعر معرفی کرد. این در صورتی است که هم اینک تعداد زیادی از شعر هایی که در بازار نشر به چاپ می رسند و ما آن ها را می خوانیم کپی، یک یا چند شاعر است. برای تبدیل نشدن به دستگاه کپی شاعر همیشه باید خود را روایت کند و بس.

علف ها رویده است همان طور که می بینید در این سطر ها شعر به راحتی با مخاطب ارتباط برقرار و او را درگیر لذت می کند.

تصاویر سورئال شخصی سازی شده

احمد پوری خاطر نشان کرد: شاعر، در این کتاب از تشبیه و استعاره های بجا و سنجیده در حجم بسیار زیادی استفاده کرده است. او تصاویر سورئال و فضاسازی هایی را در این کتاب ارائه می دهد که کاملاً شخصی سازی شده اند. رضایاورى برای سرودن این شعر ها گاهی از اتفاقاتی دور سخن به میان می آورد و گاهی پای ساده ترین رخداد ها را به شعرش باز می کند.

تأثیر پذیرى از دیگر شاعران

علیرضا بهرامی از دیگر منتقدان این مراسم نیز ضمن تحلیل و بررسی مختصر شعر سپید امروز خراسان گفت: شعر تعداد زیادی از شاعران سپید سرای خراسان، متأثر از شعر های استاد محمد باقر کلاهی اهری است. در بررسی شعر بسیاری از شاعران سپید سرای این خطه از کشور مان، هر مسیری را بررسی می کنیم به رگه هایی از شعر کلاهی اهری بر می خوریم. مجموعه شعر «سارا» سروده رضا یاورى هم از این موضوع مستثنا نیست.

این روزنامه نگار و پژوهشگر ادبی خاطر نشان کرد: نشست و برخاست های رضا یاورى با علی عربی «رمائل و زنده یاد رضا

ادبی

جایزه ادبی ایتالیا
به گروس عبد الملکیان رسید

مراسم اختتامیه جایزه «رودی» در سال ۲۰۲۳ در شهر تورین ایتالیا برگزار شد و جایزه بخش شاعران تأثیر گذار معاصر با عنوان «شاهد زیبایی» شناخته می شود به گروس عبد الملکیان از کشور مان رسید. به گزارش ایرنا، جایزه «رودی» یکی از مهم ترین جوایز ادبی ایتالیا است که حدود ۳۰ سال از شروع فعالیت اش در شهر تورین می گذرد. این جایزه در چندین بخش از جمله شعر شاعران ایتالیایی، شعر جوان ایتالیا، جایزه منتقدان و روزنامه نگاران ادبی و همچنین شاعران تأثیر گذار معاصر با عنوان «شاهد زیبایی» بر گزار می شود.

بخش اصلی این جایزه با عنوان «شاهد زیبایی» در سال های گذشته به چهره های برجسته ای چون روبرتو و کیونی و ماریانجلا گوالتیری اهدا شده است. متن بیانیه هیئت داوران درباره انتخاب عبد الملکیان به شرح زیر است: «گروس عبد الملکیان در سطح جهان، یکی از شاخص ترین صداهای شعر معاصر فارسی است. چندین سال است که شعر ها و سطر های او نه تنها در ایران که در زبان های مختلف دست به دست می چرخد و اثر گذار است. آثار او که در ادامه رشته کوه عظیم شعر هزار ساله فارسی است، منعکس کننده زندگی، رنج، رویا و سرنوشت مردمی است که همواره برای صلح، آزادی و برابری مبارزه کرده اند. کتاب «جنگ، عشق، تنهایی» (گزیده شعر های گروس عبد الملکیان به ایتالیایی) فرصتی است تا طنین فریاد انسانی شعر های او را به ایتالیایی بشنویم. بنا بر این به پاس اثر گذاری شاعرانه و عمق شعر های او، به پاس تعهد اجتماعی، مدنی و انسانی آثارش، جایزه «شاهد زیبایی» را به گروس عبد الملکیان اهدا می کنیم. به امید این که بار دیگر شعر، موجب حرکت به سمت جهانی زیباتر شود»

معرفی برگزیدگان
«جایزه شعر خبرنگاران»

برگزیدگان هفدهمین دوره جایزه شعر خبرنگاران معرفی شدند. به گزارش ایسنا، در هفدهمین دوره جایزه شعر خبرنگاران «رسوب غار نشینی در ژن» سروده حسن متین راد برگزیده بخش کتاب شعر شد. در بخش ویژه شاعران بدون کتاب، مهدیه رشیدی از فریدون کنار نفر اول، عظیم مرادی از شیراز نفر دوم و فاطمه بیرانوند از خرم آباد نفر سوم معرفی شدند. همچنین محمد آری (محمد طاهر شیراوند) با کتاب «اسیر سیاست: بررسی انتقاد و اعتراض در آثار احمد شاملو و فروغ فرخزاد» در بخش مقاله و کتاب پژوهشی با موضوع شعر اعتراضی تقدیر شد.

صفحه آرایی

واحد صفحه آرایی روزنامه خراسان سفارش می پذیرد

روزنامه	مجله	ویژه نامه	کتاب
اینفوگرافیک	گريد	لوگو	

۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰
layout@khorasannews.com